

УДК 378.091.212.013.32:78

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.72-2.3>**М. В. Білецька**кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького**Т. О. Підварко**старший викладач кафедри інструментального виконавства та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розкрито сутність понять «проектна діяльність», «метод проекту», «художньо-проектна діяльність», «мережевий проект». Вказано важливі вміння, якими повинен володіти майбутній учитель музичного мистецтва для здійснення проектної діяльності; зазначено принципи, за якими формування здатності до проектної діяльності майбутніх учителів буде ефективнішим: це принцип інтегративності, принцип орієнтації на самоосвіту і саморозвиток студентів, принцип вільного вибору студентом освітньої траєкторії, принцип креативності, принцип мультимедійності. Зазначено, що для того щоб використовувати проектну діяльність під час занять з музичного мистецтва ЗЗСО, вчитель сам повинен оволодіти необхідними знаннями та вміннями з використання методу проєктів. Охарактеризовано проектну діяльність вчителя; з'ясовано, що використання проектної діяльності вчителем сприятиме формуванню позитивної самооцінки, самоповаги в учнів, вміння самостійно та спільно планувати діяльність і співпрацю, вміння вирішувати творчі завдання; сприяє вихованню цілеспрямованості та наполегливості, вмінню організувати розумову діяльність учнів; розвиває їхні комунікативні здібності і творчий підхід до результатів роботи. Розглянуто метод проєкту, який орієнтований на творчу самореалізацію особистості, розвиток волі, винахідливості, цілеспрямованості. Розглянуто «мережевий проект», впровадження якого в навчальний процес стає одним із засобів формування загальнокультурних і професійних компетенцій, виховання ціннісного ставлення до своєї професійної діяльності. Під час дистанційного навчання використання мережевого проєкту формує і підтримує загальнокультурні компетенції: здатність і готовність до проведення бібліографічної та інформаційно-пошукової роботи з подальшим використанням даних для вирішення професійних задач. Зазначено дидактичні вимоги до використання мережевого проєкту.

Ключові слова: метод проєкту, мережевий проєкт, самостійність, творчість, художньо-проектна діяльність.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти в Україні має на меті підвищення престижу педагогічної та наукової праці. Вирішення більшості проблем освіти молодого покоління залежить від професіоналізму вчителя, його здатності передавати знання і вміння учням. Учитель відіграє значну роль у навчанні і вихованні молоді, він повинен володіти високим рівнем загальної культури, творчими якостями, розвинутою фантазією, здатний бути генератором ідей та ініціатором їх реалізації, отже, виникає необхідність підготовки майбутнього вчителя, який повною мірою відповідає сучасним вимогам до фахівця.

Одним з основних завдань системи вищої педагогічної освіти є формування майбутнього вчителя до проектної діяльності, для того щоб він міг виховувати активних, соціально адаптованих, відповідальних людей, здатних до перетворення та проектування навколишньої дійсності. Але вчитель повинен і сам володіти широким спектром знань, умінь і навичок у галузі проектної діяльно-

сті. Це стосується також і підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, який є «провідником» у світ мистецтва та культури, який під час занять повинен засобами музичного та художнього мистецтва виховувати і розвивати в учнів естетичні почуття, творчість, уявлення про прекрасне, розвивати їх духовність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання фахової підготовки вчителя музичного мистецтва розкриваються у працях Е. Абдулліна, Л. Арчажникової, Т. Бодрової, А. Козир, О. Михайличенка, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ребрової, О. Щолокової та ін.; інноваційні освітні тенденції, інноваційні технології аналізують у своїх працях К. Завалко, В. Лабунець; питання організації проектної діяльності та її актуальність вивчали вітчизняні і зарубіжні учені, зокрема Е. Арванітопуло, М. Бухаркіна, М. Моїсєєва, Н. Коряковцева, Є. Полат, С. Сисоева та ін.; особливості педагогічного проектування досліджували В. Безрукова, В. Беспалько, Л. Закота,

В. Докучаєва, О. Коберник, Г. Щедровицький; метод проєктів розглянули в своїх працях К. Вудворт, А. Дістервег, І. Песталоцці та низка українських науковців: О. Пехота, Т. Кручиніна, А. Касперський, К. Баханов.

Мета статті – проаналізувати зміст та значення проєктної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Вчитель закладу загальної середньої освіти має бути не лише професійно підготовленим до майбутньої діяльності, але й вміти самостійно орієнтуватися в потоці передових інноваційних технологій, творчо підходити до вирішення професійних завдань. Тож сучасний учитель музичного мистецтва має бути мотивований, наділений необхідними знаннями, а також мати вміння і навички в сфері застосування інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: визначати цілі та завдання музичних занять, музичного дозвілля учнів з використанням можливостей ІКТ; планувати і проводити музичні заняття, готувати необхідний музичний і дидактичний матеріал на основі програмного забезпечення; визначати й оцінювати результати навчання музичного мистецтва дітей.

Основним завданням занять з музичного мистецтва в закладах загальної середньої освіти є виховання любові, інтересу до музики, вміння сприймати художній зміст, який закладено композитором у музичному творі. Все це можливе лише через активну творчу діяльність. Звідси перед учителями постає завдання знайти такі методи, прийоми, форми роботи, які б формували активну, самостійну та індивідуальну позицію учнів у навчанні, націлювали на пізнавальний інтерес; такі, які би сприяли розвитку не просто умінь, а компетенцій, безпосередньо пов'язаних з досвідом їх застосування у практичній діяльності, та які реалізують принцип зв'язку навчання з життям.

Провідне місце серед таких форм організації навчального процесу належить **проєктній діяльності**.

Проєктна діяльність стає все більш важливим компонентом музичного виховання учнів, оскільки передбачає не тільки виконання вимог і знань вчителя, але перш за все ініціативу і самостійність самих учнів, а вчитель при цьому виступає лише в ролі консультанта. Обов'язковим кінцевим результатом такої діяльності є створення певного продукту. Але щоб реалізувати проєктну діяльність, вчитель повинен сам володіти необхідними знаннями та вміннями щодо створення таких творчих, навчальних проєктів.

Отже, необхідною умовою реалізації проєктної діяльності є наявність:

– заздалегідь вироблених уявлень про кінцевий продукт цієї діяльності;

– етапів проєктування (вироблення концепції, визначення цілей і завдань проєкту, доступних і оптимальних ресурсів діяльності, створення плану, програм і організації діяльності щодо реалізації проєкту);

– реалізації проєкту, його осмислення і рефлексії результатів діяльності.

Розкриваючи зміст та значення проєктної діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва, необхідно дати визначення таких понять, як «проєкт», «проєктна діяльність» та «метод проєкту», використання якого визначається умінням студентів творчо модифікувати набуті музично-теоретичні знання та застосовувати їх безпосередньо у процесі власної педагогічної діяльності на уроках музичного мистецтва.

Поняття «**проєкт**» означає як кинутий вперед задум (у перекладі з латинської) [4]. **Проєктна діяльність** – це спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально-перспективного перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проєкту ідеального та реального [8, с. 11–17]; це одна з найперспективніших складових частин освітнього процесу, тому що створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції. Самостійне здобування знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему і приймати рішення відбувається саме через метод проєкту [1].

За визначенням С. Пилюгіна «**метод проєктів**» – це особистісно орієнтований метод навчання, заснований на самостійній діяльності учнів щодо розробки проблеми й оформлення її практичного результату [5]. Метод проєктів передбачає розвиток пізнавальних навичок, творчого й критичного мислення майбутніх фахівців, умінь самостійно прогнозувати й конструювати свої знання, орієнтуватися в художньо-інформаційному просторі [2].

Тож, розвиваючи компетентність проєктної діяльності, студенти вчать самостійно планувати, організовувати і реалізовувати педагогічний проєкт, вибираючи найбільш оптимальну стратегію конкретного педагогічного дослідження, визначати мету проєкту, методи дослідження, організацію, представляти отримані результати дослідження.

Проєктну діяльність С. Яцук визначає як цілеспрямовану, самостійну, соціально, особистісно та практико-орієнтовану діяльність суб'єктів навчального процесу, спрямовану на вмотивоване досягнення свідомо поставленої мети щодо створення навчального проєкту та перспективи його практичного застосування.

Вона вважає, що залучення до виконання проєкту дає можливість самостійно займатися цікавою справою, що сприяє максимальному використанню особистісних здібностей; створює умови

для самореалізації кожного її учасника; забезпечує використання набутих знань на практиці й публічну презентацію досягнутого, а результат цієї діяльності має вагоме прикладне й особистісне значення [9, с. 67–72].

А. Сараєва вважає, що процес підготовки майбутнього вчителя до проєктної діяльності повинен бути цілеспрямованим і сприяти вирішенню трьох блоків задач:

- навчальних задач (знайомство з методом проєктів як педагогічною технологією, його особливостю та його роллю в сучасній освіті, оволодіння студентами проєктно-технологічними знаннями);
- розвивальних задач (розвиток пізнавального інтересу, творчих здібностей, умінь та навичок, пов'язаних з плануванням і здійсненням проєктної діяльності, в тому числі з використанням ІКТ);
- виховних задач (виховання цілеспрямованості, самостійності, вимогливості до себе та інших, вміння працювати в команді, рефлексії, толерантності, емпатії та інших особистісних якостей [7, с. 1124–1129]. Також науковець визначила принципи, за якими формування здатності до проєктної діяльності майбутніх педагогів відбуватиметься більш ефективно, до них вона віднесла:
 - принцип інтегративності (спрямований на формування цілісних знань, інтегративних умінь);
 - принцип орієнтації на самоосвіту і саморозвиток студентів (головна роль викладача в керівництві самостійною роботою студентів);
 - принцип вільного вибору студентом освітньої траєкторії (самостійне визначення напряму проєктної діяльності);
 - принцип креативності (сприяє розвитку творчого мислення студентів в процесі створення проєктів);
 - принцип мультимедійності (відповідає за багатоаспектне та цілісне сприйняття інформації з метою більш повноцінного отримання знань).

За допомогою методу проєкту на уроці музичного мистецтва можна досягти не одну мету – розширити кругозір дітей, закріпити вивчений матеріал, створити на уроці творчу атмосферу, навчити користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань; розвивати у себе дослідницькі вміння (вміння виявляти проблему, збирати інформацію, спостереження, аналізу, узагальнення, мислення). Тож, важливими вміннями, якими повинен володіти майбутній учитель музичного мистецтва, є здійснення проєктної діяльності за різними типами та предметно-змістовими лініями; вміння самостійно опрацьовувати великий обсяг мистецького матеріалу, критично оцінювати його, користуватися сучасними інформаційними та художньо-педагогічними технологіями, бути комунікабельним.

Лі Цзяці, досліджуючи проєктну діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва, виокрем-

лює і розкриває особливості **художньо-проєктної діяльності** як творчо спрямованої, детально продуманої, обґрунтованої необхідністю удосконалення власного фахового рівня.

Сутність художньо-проєктної діяльності вона передбачає у висвітленні таких аспектів, як:

- осмислення ролі художніх образів мистецтва у змістовому наповненні художньо-проєктної діяльності студентів;
- виявлення потенціалу художньої образності мистецтва для формування особистості;
- визначення умов навчання студентів, продиктованих особливими формами пізнання, властивими мистецтву.

Для організації художньо-проєктної діяльності під час фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва необхідно визначити учасників художньо-виконавського проєкту; теми художнього проєкту; постановку проблеми, мети й завдання художнього проєкту; типу й змісту художньо-проєктної діяльності; добір методів і засобів реалізації художньо-творчого проєкту; самостійну художньо-творчу прогностичну діяльність студентів [3, с. 169–180].

О. Горбенко характеризує художньо-проєктну діяльність майбутніх учителів музичного мистецтва як складне інтегративне явище, оскільки детермінує дослідницьку думку студентів (визначення теми проєкту, її актуальності, мети, гіпотези, завдання; добір відповідного художнього матеріалу; обговорення й складання драматургічного плану; аналіз і систематизація художнього матеріалу, використання широкого спектра проблемних, дослідницьких, пошукових методів, зорієнтованих на практичний результат, який має бути значущим як для того, хто його проєктує, так і для того, на кого він спрямований); вивчення й усвідомлення духовного змісту музичних творів, створення власних, виконавство, інтерпретація, реалізація творчого задуму в процесі концертного виступу або в умовах реальної педагогічної діяльності [2, с. 89–93].

Аналізуючи такі види проєктів, як дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані, актуальності набувають саме навчально-телекомунікаційні проєкти, які доцільно використовувати в період дистанційного навчання.

До навчально-телекомунікаційного проєкту належить «мережевий проєкт». «**Мережевий проєкт**» – це спільна діяльність учнів-партнерів, організований на основі комп'ютерної телекомунікації, що має загальну проблему, спрямовану на спільне досягнення результату, орієнтований на вивчення однієї або декількох проблем. «Мережевий проєкт» передбачає розробку проєкту, працюючи над яким учні знаходять інформацію за допомогою самостійної дослідницької діяльності і спільної діяльності за допомогою комп'ютерної телекомунікації та наступною презентацією своїх проєктів

на заключному етапі, за допомогою навчальних платформ для дистанційного навчання.

Презентація важлива перш за все для учня. Учень сам бачить, наскільки вдало він попрацював, оцінка стає менш важливим фактором порівняно з досягненням мети проєкту або його проміжних результатів. Не менш вагомою для учня стає оцінка учителем його особистісних якостей, виявлених у процесі роботи. До мережевого проєкту висуваються такі дидактичні вимоги, як:

- забезпечення активної самостійної роботи на основі використання можливостей сучасних інформаційних технологій;

- створення умов для спільного обговорення основних проблем проєктної діяльності в умовах онлайн-конференцій або вебінарів;

- реалізація широких можливостей обміну інформацією в різній формі в режимі реального часу;

- відповідність тематики проєктної діяльності змісту навчальної програми і завданням освітнього процесу [6].

Отже, у процесі роботи над проєктом засвоюються не тільки способи діяльності, а й нові знання, отримані в ході самостійного опрацювання, знаходження і вивчення інформації.

Висновки і пропозиції. Таким чином, проєктна діяльність вчителя музичного мистецтва сприяє розвитку та формуванню саморозвитку учнів, активності, креативності у навчанні, тому що вона є особистісно орієнтованою, дає змогу реалізувати педагогічні цілі на всіх етапах, дозволяє вчитися на власному досвіді, на реалізації конкретного проєкту, приносить задоволення учням, які бачать продукт власної праці. Сучасному вчителю музичного мистецтва необхідно розуміти, що процес навчання повинен стати цікавим, незвичайним для учнів, він повинен приносити задоволення, забезпечувати їх самореалізацію.

Список використаної літератури:

1. Ukr.net: Інтернет-портал. *Українська педагогіка*. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/396.html> (дата звернення: 21.08.2020).
2. Горбенко О. Метод проєктів у процесі музично-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики. *Наукові записки*. Випуск 97. Серія: Педагогічні науки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. С. 89–93.
3. Лі Цзяці. Специфіка підготовки майбутнього вчителя музики до здійснення художньо-проєктної діяльності. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2015. Вип. 1–2 (5–6). С. 169–180.
4. Метод проєктів в университетском образовании : научно-методические статьи. Вып. 6. / Сост. Ю.Э. Краснов; редкол. М.Г. Богова и др. ; под общ ред. М.А. Гусаковского. Минск : БГУ, 2008. 244 с. URL: http://charko.narod.ru/tekst/metod_proektov_2008/Krasnov.pdf.
5. Пилюгина С. Метод проектной деятельности в Интернете и его развивающие возможности. *Школьные технологии*. 2002. № 2. С. 196–199.
6. Проектирование в образовании: проблемы, поиски, решения : сб. науч. тр. Москва. 1994.
7. Сараева А.А. Формирование готовности будущих учителей к проектной деятельности в образовательном учреждении. *Известия Самарского научного центра Российской академии наук*. 2011. Т. 13. № 2 (5). С. 1124–1129.
8. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. *Шлях освіти*. 2006. № 4. С. 11–17.
9. Ящук С.М. Проектна діяльність та її місце у професійній підготовці магістрів технологічної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Сер.: Педагогічні науки. 2012. Вип. 21. С. 67–72.

Biletska M., Pidvarko T. Project activity of the future teacher of music art

The article reveals the essence of the concepts "project activity", "project method", "art-project activity", "network project". Important skills that a future music teacher must have to carry out project activities are indicated. The principles according to which the formation of future teachers to project activities will be more effective are the principle of integrativeness, the principle of orientation on self-education and self-development of students, the principle of free choice of educational trajectory, the principle of creativity, the principle of multimedia. It is noted that in order to use project activities during classes on music art GSEI teacher must master the necessary knowledge and skills to use the method of projects. The project activity of the teacher is characterized; found that the use of project activities by teachers will contribute to the formation of positive self-esteem, self-esteem in students, the ability to independently and jointly plan activities and cooperation, the ability to solve creative problems; promotes the education of purposefulness and perseverance, the ability to organize the mental activity of students, develops their communication skills and creative approach to the results of work. The method of the project which is focused on creative self-realization of the person, development of will, ingenuity, purposefulness is considered. The "network project" is considered, the introduction of which into the educational process becomes one of the means of formation of general cultural and professional competencies, education of values to one's professional activity. During distance learning, the use of a network project forms and maintains general cultural competencies: the ability and willingness to conduct bibliographic and information retrieval work with the subsequent use of data in solving professional problems. The didactic requirements for the use of the network project are indicated.

Key words: project method, network project, independence, creativity, art-project activity.